

**YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON
VALVONTASUUNNITELMAN 2022
TOTEUTUMISEN ARVIOINTI**

1	YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMAN 2022 TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	4
1.1	Pandemian aiheuttama poikkeuksellinen tilanne 2022	5
1.2	Valvonnan tietojärjestelmien kehittäminen	5
1.3	Yhteistyö, verkostoituminen ja toiminnan kehittäminen	5
1.4	Viestintä.....	6
2	ELINTARVIKEVALVONTA	7
2.1	Elintarvikevalvonnan tehtävät ja voimavarat	7
2.2	Elintarvikelain mukainen valvonta	7
2.2.1	Ilmoitus- ja hyväksymismenettelyt.....	7
2.2.2	Tarkastusten määrä ja sisältö	9
2.2.3	Valvonnan kattavuus	9
2.2.4	Valvonnan vaikuttavuus.....	10
2.3	Painopistealueet.....	10
2.4	Näytteenotto, projektit ja kansalliset valvontaverkostot	11
2.5	Ruokamyrkytyspäilyt ja alueellisen epidemiaselvitystyöryhmän toiminta.....	12
2.6	Tupakkalain ja lääkelain mukainen valvonta	13
2.7	Valvontamaksut.....	13
2.8	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	14
2.8.1	Voimavarat	14
2.8.2	Toiminnan kehittäminen.....	15
2.8.3	Auditoinnit.....	16
3	ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTO	16
3.1	Eläinlääkintähuollon tehtävät ja voimavarat	16
3.2	Eläinlääkäripalvelut	17
3.3	Klinikkatulot	18
3.4	Eläinsuojelu.....	18
3.5	Muut valtion määräämät viranomaistehtävät.....	18
3.6	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	18
3.7	Toteuman vertailu 2018–2022.....	18
4	TERVEYDENSUOJELU	20
4.1	Terveydensuojelun tehtävät ja voimavarat	20
4.2	Terveydensuojelulain mukainen valvonta	20
4.2.1	Ilmoitusten käsittely	20
4.2.2	Toteutuneet tarkastukset	20
4.2.3	Talous- ja uimavesivalvonta	21

4.2.4	Terveydensuojelulain mukaisesti valvottavat tilat	22
4.3	Muut valvontatehtävät ja painopistealueet	22
4.3.1	Terveyshaittaepäilyjen selvittäminen, asunnontarkastukset.....	22
4.3.2	Painopisteet: Omavalvonnan tuki, elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö.....	23
4.3.3	Asuntoyhteisöjen tupakointikiellot.....	23
4.4	Terveydensuojelun tulot.....	23
4.5	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	24
4.5.1	Oman toiminnan kehittäminen, auditoinnit	25
	Liite 1. Elintarvikevalvonnan toteutuneet suunnitelmalliset perustarkastukset toimintatyypeittäin.....	26
	Liite 2. Elintarvike- ja tupakkavalvonnan tarkastusten toteuma kunnittain	28
	Liite 3. Eläinlääkintäraportti; sairasmatkat, hoidetut eläimet ja subventiot kuntakohtaisesti	29
	Liite 4. Terveydensuojelun tarkastusten toteutuminen toimialoittain ja kunnittain vuonna 2022	30
	Liite 5. Terveydensuojelun painopisteisiin liittyvät toimenpiteet	34
	Liite 6. Ympäristöterveydenhuollon verkkoviestintä	38

1 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMAN 2022 TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden tulee arvioida valvontasuunnitelmansa toteutumista kalenterivuositain.

Toimielimessä käsitelty valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi toimitetaan aluehallintovirastolle vuosittain maaliskuun loppuun mennessä.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa käsitellään seuraavia asioita:

- Suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus
- Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan)
- Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen
- Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus
- Toiminnan kehittämistarpeet
- Mahdolliset toiminnan tarkastamiset (Arviointi- ja ohjauskäynnit)

Mikäli valvontayksikössä on laadittu käytettävissä olevat resurssit huomioiva työsuunnitelma, pystytään sen toteutumaan ja kunnassa arvioidun valvontatarpeen erotuksella osoittamaan mahdollinen vaje resurssien ja valvontatarpeen välillä. Valvontaviranomaisen on ratkaistava valvontatarpeen ja voimavarojen välinen ero.

Jos suunnitelmassa asetettuja tavoitteita ei ole saavutettu, toteutumisen arvioinnissa tuodaan esille mahdollisia syitä (virravapaat, yllättävät projektit yms.) sekä vaadittavia toimenpiteitä (esimerkiksi päätökset, voimavaralisäykset, toiminnan muuttuminen ja painopisteiden tarkentaminen), jotta tavoitteet toteutuisivat seuraavalla tarkastelujaksolla.

Mikäli valvontasuunnitelman mukaisista tavoitteista on jääty merkittävästi, on tämä otettava huomioon valvontatulojen kohdistamisessa. Valvonnan maksullisuutta suunnitelleissa työryhmissä samoin kuin eduskuntakäsittelyn aikana korostettiin, että valvonnasta saaduilla tuloilla tulee turvata kuntien mahdollisuus ylläpitää valvontaa.

Viimeisin ympäristöterveydenhuollon monivuotinen valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2020–2024. Tässä raportissa arvioidaan suunnitelman toteutumista vuoden 2022 osalta.

Ympäristöterveys yksikön kokonaismenoista valvontamaksu- ja klinikkamaksutulot kattoivat 30 %. Elintarvikevalvonnan, terveydensuojelun ja tupakkavalvonnan maksutuotot kattoivat 39 % toimintamenoista vuonna 2022 kun eläinlääkintähuollon tuloja ja menoja ei huomioida. Valvontamaksutiedot on kerätty Vati-järjestelmästä.

1.1 Pandemian aiheuttama poikkeuksellinen tilanne 2022

Alkuvuodesta 2020 alkanut Covid 19 pandemia ja poikkeusolot vaikuttivat edelleen 2022 ennalta laaditun valvontasuunnitelman toteutumiseen. Pandemiatilanteessa hyvän hygienian ja sen valvonnan merkitys sekä ohjauksen ja neuvonnan tarve on kasvanut. Samalla on pyritty löytämään vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa valvontaa, esim. asiakirjavalvonnalla ja multimediatekeinoin.

Elintarvikevalvonnan ja terveydensuojelun viranhaltijat lisättiin tartuntatautilain väliaikaisilla muutoksilla tartuntatautilain mukaisia tarkastuksia tekeviksi viranhaltijoiksi omissa valvontakohteissaan 30.6.2022 saakka. Tartuntatautilain mukaisia tarkastuksia tehtiin yhteensä 144 kpl vuonna 2022, josta elintarvikevalvonnan kohteisiin tehtiin 38 kpl ja terveydensuojelun kohteisiin 106 kpl. Tartuntatautilain mukainen valvonta vaikutti suunnitelmallisen valvonnan toteutumiseen erityisesti tarkastuskäyntien osalta. Viranomaisen resursseja kohdistettiin poikkeuksellisen tilanteen edellyttämällä tavalla epidemian leviämisen ehkäisemiseksi, huolehtien samalla viranomaisen oman toimintavalmiuden turvaamisesta.

Henkilöstön suojaamiseksi hankittiin, ja toiminnassa käytettiin, asianmukaisia suojarusteita ja huomioitiin valvontatoimintaan liittyvät erityisohjeet (tarkastusaika, etäisyys, tarkastusten täydentäminen Teams- tai puhelinneuvotteluilla jne.). Työtä tehtiin hybridimallilla, tarkastuskäynneillä ja etätöissä. Oma toimintakyky varmistettiin siten, että yhteisiin tiloihin kokoontumiset pidettiin rajoitettuina.

Poikkeusolo-ohjeistusten mukaisesti tarkastuksia on jouduttu perumaan erittäin pienten terveydellisten oireiden vuoksi. Joissakin kohteissa (esim. sosiaalialan laitokset) valvonta on pyritty toteuttamaan muulla tavoin kuin fyysisinä paikan päällä tehtävinä tarkastuksina. Tarkastuksille mennään vain täysin oireettomana. Erityisesti asunnontarkastuksilla varmistetaan, että myös asukkaat ovat oireettomia. Tarkastuksia on tehty asiakirjatarjastuksina, joita on täydennetty puhelin- ja sähköpostikeskusteluilla. Paikan päällä tehtävät tarkastuskäynnit on pyritty tekemään mahdollisimman lyhytkestoisina. Suunnitelmallisen valvonnan tarkastustoiminnan peruutuksia ja henkilöstön poissaoloja on lisännyt se, että lasten täytyi jäädä kotiin pientenkin oireiden vuoksi.

Ympäristöterveydenhuollon käytössä oli erilliset sähköpostikanavat tartuntatautilain yhteydenottoihin kuntalaisia ja viranomaistahoa varten, joita on päivystetty oman toiminnan ohella arkipäivisin. Yhteyden perusteella annettiin tarvittavaa ohjeistusta ja kohdistettiin valvontaa. Kuntalaisia varten olevan sähköpostin osoite oli ymparistoterveys@tamper.fi.

1.2 Valvonnan tietojärjestelmien kehittäminen

Tampere on osallistunut VATI-tietojärjestelmän kehittämiseen kehittämisryhmän sekä toimialakohtaisten lomaketyöryhmien ja valvonnan maksullisuutta valmisteleavan ryhmän kautta. Vuonna 2022 Ympäristöterveys osallistui VATI-tietojärjestelmän uuden sairastumis- ja haittailmoitusten lomakkeen käyttöönoton pilotointiin.

1.3 Yhteistyö, verkostoituminen ja toiminnan kehittäminen

Tampereen elintarvikevalvonta ja terveydensuojelu osallistuivat syksyllä 2022 kuuden suurimman kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteiseen tapaaamiseen. Lisäksi kaksi yhteistapaamista järjestettiin Pirtevan ja Sotesin valvontayksiköiden kanssa. Tapaamisessa keskusteltiin ajankohtaisista asioista, linjauksista ja tulkinnoista.

Häiriötilannesuunnitelman päivittäminen jatkui 2022 ja työ jatkuu vuonna 2023. Ympäristöterveyspäällikkö osallistui Tampereen kaupungin häiriötilannejohtoryhmään. Tampereen terveydensuojelu oli mukana myös Oriveden valmiusryhmässä. Muille kaupungeille ja kunnille toimitettiin tietoa kirjaamoiden kautta tai muulla ennalta sovitulla tavalla.

Ympäristöterveyden ja jäsenkuntien johdon tapaaminen järjestettiin 25.5.2022. Kokouksessa mm. käytiin läpi ympäristöterveyden toimintaa, vuoden 2021 toteutumisen arviointi ja raportti, ympäristöterveyden mahdollinen organisaatiomuutos ja pieneläinpäivystyksen kilpailutus.

Ympäristöterveysyksikössä toimii kehittämisryhmä, jonka tehtävänä on toimia ympäristöterveysyksikön johtoryhmän tukena henkilöstöön liittyvissä asioissa. Kehittämisryhmä voi tehdä myös toimintaan liittyviä kehitysehdotuksia johtoryhmälle. Henkilöstöryhmään kuuluu henkilöitä ympäristöterveyden eri ryhmistä ja toimipaikoista. Vuonna 2022 kehittämisryhmä ei toiminut aktiivisesti.

Ympäristöterveydestä osallistutaan Tampereen kaupungin Lean-verkostotoimintaan.

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö osallistui aktiivisesti koulutuksiin.

1.4 Viestintä

Ympäristöterveydenhuolto viestii Tampereen kaupungin verkkosivuilla ja hyödyntäen Tampereen kaupungin some-kanavia. Tampereen kaupungin verkkosivut uudistuivat ja sivuja muokattiin vuoden 2022 aikana. Koko aluetta koskevat uutiset ja tiedotteet lähetetään myös valvonta-alueen kuntien kirjaamoille ja osa kunnista julkaisee tiedotteita verkkosivuillaan. Tampereen kaupungin nettisivuille tehdyt ajankohtaiset uutiset on esitetty liitteessä 6. Lisäksi tarjoilun ja myynnin elintarvikehuoneistoihin lähetettiin sähköpostilla tiedote lyhyisiin sähkökatkoihin varautumisesta. Tampereen ympäristöterveys oli mukana myös Tullin ja Ruokaviraston tiedotteessa, jossa kerrottiin petoksellisen torjunnan valvontaprojekteista.

2 ELINTARVIKEVALVONTA

Valvontasuunnitelman toteutuminen vuonna 2022

2.1 Elintarvikevalvonnan tehtävät ja voimavarat

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on toteuttaa elintarvikelainsäädännössä asetettuja päämääriä.

Niitä ovat

- varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus sekä elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu sekä varmistaa niiden jäljitettävyyden,
- varmistaa, että elintarvikkeista annettu tieto on totuudenmukaista ja riittävää eikä johda kuluttajaa harhaan, ja
- suojata kuluttajaa elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta ja taloudellisilta tappioilta.

Elintarvikevalvonnan henkilökunnan tehtäviin kuuluivat vuonna 2022 myös

- tupakkalain mukaiset tehtävät, kuten tupakan myyntilupien käsittely ja tupakan myynnin valvonta;
- tupakointitilojen valvonta;
- nikotiinivalmisteiden myyntilupien käsittely ja myynnin valvonta lääkelain nojalla
- tartuntatautilain valvonta.

Elintarvikealan toimijalla on ensisijainen vastuu elintarvikkeiden turvallisuudesta ja määräystenmukaisuudesta. Viranomaisvalvonnan tehtävänä on varmistaa, että toimijan omavalvonta toimii tehokkaasti ja että elintarvikkeen turvallisuus, jäljitettävyyden ja muu määräystenmukaisuus toteutuu kaikissa tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa.

Elintarvikevalvonnassa on virkoja 20; elintarvikevalvonnan esihenkilö mukaan lukien 8 ympäristöinsinööriä, 10 terveystarkastajaa ja 2 hygieenikkoeläinlääkäriä.

2.2 Elintarvikelain mukainen valvonta

2.2.1 Ilmoitus- ja hyväksymismenettelyt

Elintarvikealan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta sijaintikunnan valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Toimijan tulee tiedottaa valvontayksikköä liikkuvien elintarvikehuoneistojen saapumisesta valvontayksikön alueelle (esim. suuret yleisötapahtumat). Eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevien laitosten toiminnan aloittamiselle ja olennaiselle muuttamiselle, sekä itujen tuotannolle on haettava hyväksymistä. Tampereen elintarvikevalvonnassa ilmoitusten käsittely on eriytetty pätevyykselle. Päivystys ottaa myös vastaan tiedottamiset liikkuvista elintarvikehuoneistoista, sekä käsittelee elintarvikkeita ja elintarvikehuoneistojen toimintaa koskevat valitukset ja sellaiset ruokamyrkytyspäilyt, joissa ei epäillä epidemiaa. Hyväksymishakemukset käsittelee hygieenikkoeläinlääkäri.

Vuonna 2022 aloitus-, toiminnanmuutos- ja lopettamisilmoituksia käsiteltiin 692 kpl. Ilmoitusten määrä nousi huomattavasti edellisestä vuodesta ja johtui pääosin lopettamisilmoituksista, joita tuli aiemmin lopettaneilta toimijoilta perusmaksun myötä. Todistus elintarvikealan toiminnan aloittamisesta kirjoitettiin

339 yritykselle. Vuonna 2022 elintarvikehuoneistojen uusia hyväksymishakemuksia tuli käsiteltäväksi 2 kpl. Hyväksymiseen liittyviä tarkastuksia tehtiin 16 kpl ja hyväksymispäätöksiä tehtiin 8 kpl. Kontaktimateriaalialan toimijoiden ilmoituksia käsiteltiin 6 kpl 2022.

Tiedottamisia (esimerkiksi liikkuvien elintarvikehuoneistojen toiminnasta valvontayksikön alueella) otettiin vastaan 525 kpl. Elintarvikkeita, niiden käsittelyolosuhteita tai muutoin elintarvikealan toimintaa koskevia kuluttajavalituksia käsiteltiin 160 kpl. Lausuntoja annettiin 78 kpl, sisältäen arkkitehtien ja rakennusvalvonnan pyytämät lausunnot pohjakuvista ja Aviin annettavat lausunnot tilapäistapahtumiin liittyen.

Taulukko 1. Päivystyksen suoritteet 2017 – 2022

PÄIVYSTYS	2017	2018	2019	2020	2021	2022
sähköpostit	3859	3608	3837	3884	5174	6538
puhelut	321	368	332	343	260	321
asiakaskäynnit	20	26	29	6	0	3
elintarvikehuoneistoi- lmoitukset / todistukset uusista	406/168	600/170	459/158	326/176	417/314 *)	692/339 *)
Tampere	296/121	496/131	344/114	247	313	515
Kangasala	56/26	54/18	52/21	43	62	94
Valkeakoski	54/21	50/21	63/23	32	42	83
tupakka- ja nikotiinipäätökset			8	27	24	28
muut tupakkalupakäsittelyt			13	11	18	27
ulkom. toimijoiden rekisteröinti		2	2	2	0	0
tiedottamiset	626	636	483	166	312	525
lausunnot	82	61	53	64	70	78
rm-epäilyt alle 5 sairastunutta	121	144	137	112	135	190
valitukset	89	121	139	138	169	160
tarkastukset	80	75	16	5	12	6

*) Todistusten määrä on aiempia vuosia suurempi, koska ennen vuotta 2021 osa ilmoituksista käsiteltiin toimijan vaihtumisia, joista ei annettu todistusta.

2.2.2 Tarkastusten määrä ja sisältö

Vuoden 2022 tarkastussuunnitelman mukaan ennalta oli suunniteltu tehtäväksi 1400 suunnitelmallisen valvonnan tarkastusta. (Todelliseksi suunnitelmallisten tarkastusten tarpeen määräksi oli arvioitu 1800-1900 tarkastusta)

Suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksia tehtiin 1012 kpl, joista perus-, ensi- ja hyväksymistarkastuksia oli 855 kpl ja epäkohtien korjaamisen valvomiseksi tehtäviä uusintatarkastuksia oli 157 kpl, eli noin 15 % suunnitelmallisten tarkastusten kokonaismäärästä. Määrään sisältyivät alkutuotannon tarkastukset, joita tehtiin 7 maitotilaan, 1 puutarhaviljelytilaan ja 1 sienimöön, ja elintarvikelaitosten hyväksymistarkastukset, joita tehtiin 12 kpl. Suunnitellusta suunnitelmallisesta valvonnasta toteutui 72 %. Arvioidusta suunnitelmallisten tarkastusten valvontatarpeesta 53-56 %.

Muita suunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia tehtiin 98 kpl eli 9 % kaikista tarkastuksista. Niihin sisältyi valitus-, projekti-, valvontapyyntö-, ruokamyrkytys- ja ennakkotarkastuksia.

Elintarvikealan toimintaan kohdistuvia tarkastuksia tehtiin yhteensä 1110 kpl. Osalle toimijoista tehtiin useampi kuin yksi tarkastus vuodessa, johtuen suuremmasta perustarkastustiheydestä tai uusintatarkastuksista.

Sivutuotteiden tuontiin liittyviä asiakirjatarkastuksia ja niiden follow up -todistusten kirjauksia Traces-järjestelmään tehtiin 1 kpl.

Taulukko 2. Elintarvike- ja tupakka- nikotiinivalvonnan sekä tartuntatautilain tarkastukset v. 2017-2022

	v. 2017	v. 2018	v. 2019	v. 2020	v. 2021	v. 2022
Elintarvikevalvonta kaikki tarkastukset	1523	1545	1187	898	1091	1110
Tupakkatuotteiden myynnin ja tupakointitilojen valvontatarkastukset	187	169	152	84	135	105
Nikotiinivalmisteiden myynnin valvontatarkastukset					79	58
Tartuntatautilain valvontatarkastukset					176	38

2.2.3 Valvonnan kattavuus

Tarkastussuunnitelman toteuma ja kattavuus alueellisesti vuoden 2022 aikana on esitetty liitteessä 2.

Vuonna 2022 tarkastettiin 776 elintarvikehuoneistoa. Valvontakohteita on keskusviraston tiedonkeruujärjestelmän mukaan 3604 kpl, ilman alkutuotantoa elintarvikehuoneistoja oli 2474 kpl.

Isolla osalla elintarvikevalvonnan kohteista tarkastustiheys on vähemmän kuin kerran vuodessa, joten Oiva-tarkastusten kattavuuden voidaan arvioida olleen tyydyttävällä tasolla vuonna 2022.

Elintarvikevalvonnan suunnitelmallisen valvonnan perustarkastusten toteuma on esitetty toimintatyypeittäin taulukossa liitteessä 1. Elintarvike- ja tupakkavalvonnan tarkastusten toteuma kunnittain on esitetty taulukossa liitteessä 2.

2.2.4 Valvonnan vaikuttavuus

Oiva-järjestelmän piiriin kuuluvia kohteita tarkastettiin raportointivuonna 829 kpl. Tampereen valvontayksikön alueella C- ja D-arvioiden johdosta tehtyjen uusintatarkastusten tarve oli laskennallisesti 133 kpl. Uusintatarkastuksia tehtiin 157 kpl. Joihinkin kohteisiin tehtiin useampi uusintatarkastus. Osa vuonna 2022 annettujen kehotusten määräajoista on vuoden 2023 puolelle.

Oiva-arvosanojen jakauma oli valvontayksikössä ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa seuraavanlainen.

OIVA-arviot vuodelta 2022

Tampere	A 35 %	B 50 %	C 15 %	D 1 %
LSSAVI	A 46 %	B 39 %	C 14 %	D 0 %

Valvontayksikössä Oiva-tarkastusten arvosana oli alueellista ja keskiarvoa harvemmin "Oivallinen" (A) ja useammin "Hyvä" (B). Arvosanojen C ("Korjattavaa") määrä oli hieman alueellista keskiarvoa korkeampi ja arvosanoja D ("huono") annettiin hieman useammin.

Tampereen valvontayksikössä on myös vuonna 2022 käytetty tarvittaessa hallinnollisia pakkokeinoja havaittujen puutteiden korjaantumisen varmistamiseksi. Pakkokeinoja kohdistettiin 6 elintarvikevalvonnan kohteeseen. Pakkokeinojen käyttäminen tarvittaessa on tehokas keino varmistaa, että annettuja kehotuksia ja määräyksiä noudatetaan ja elintarviketurvallisuutta vaarantavat tai kuluttajaa harhaan johtavat epäkohdat saadaan poistettua.

2.3 Painopistealueet

Vuoden 2022 valtakunnallisina painopistealueina olivat:

- Oiva-tarkastusten painopisteet (lämpötilat, jäljitettävyys, takaisinvedot)
- Kohteet valvonnan piiriin (tarkistaa aktiivisesti muuttuneet toiminnot, kuten etämyynnin aloitus ja sisämarkkinatuonti)
- Osallistuu sähköisen asiointin kehittämiseen
- Osallistuu petoksellisen toiminnan torjunnan viranomaisyhteistyöhön ja osallistuu viestintään
- Osallistuu valmiuden kehittämiseen

Muita Tampereen elintarvikevalvonnan painopisteitä vuodelle 2022 olivat:

- Laskutuksen toimiminen Vati-järjestelmän kautta

- E-lomakkeiden kehittäminen asiakirjatarkastusten helpottamiseksi
- Koulutus ulkomyyjille
- Elintarvikeparannevalvonta (kumariini ja maahantuoduissa käytettyjen esim. värit)
- Valmiussuunnitelman päivittäminen

Elintarvikevalvonta toteutti painopistealueita toimintaan soveltuvin osin. Oiva-tarkastusten painopistealueen lämpötilan hallintaa tarkastettiin hyvin. Kohteet valvonnan piiriin –Ruokaviraston projektista tuli muutamia selvitettäviä kohteita sekä ilmoituksen tehneiden lopettaneiden elintarvikehuoneistojen uusia toimijoita valvottiin tekemään ilmoitus elintarviketoiminnasta. Syksyn harjoittelija kartoitti kalastajien toimintaa ja teki kyselyn keskeyttäneiden elintarviketoimijoiden tilanteen päivittämiseksi. Tampereen elintarvikevalvonta osallistui sairastumis- ja häirtailmoitusten pilotointihankkeeseen ja koekäytti valtakunnallista sähköistä lomaketta. Petoksellisen toiminnan yhteistyöpalavereiden ja valvontaverkoston tapaamisiin osallistuttiin sekä Ruokaviraston marjojen alkuperä -projektiin.

Elintarvike- ja tupakkavalvonnan laskutus saatiin tehtyä kokonaisuudessaan Vatin kautta. Valmiussuunnitelman kehittämistyötä tehtiin jonkin verran ja tilattiin mm. säteilymittarit. Kumariinin käytöstä on laadittu tiedote leipomoille.

2.4 Näytteenotto, projektit ja kansalliset valvontaverkostot

Poikkeuksellisesti vuonna 2022 ei suunnitelmassa ollut valvontayksikön omaa näytteenottoprojektia. Näytteitä tutkittiin valvonnan, valtakunnallisten valvontahankkeiden ja ruokamyrkytys-epidemioiden yhteydessä.

Elintarvikenäytteitä ja pintojen sivelynäytteitä tutkittiin 16 huoneistosta, joista 10 liittyi vierasainevalvontaohjelmiin (kasvikset, hunaja, leipä ja maito) keskusviranomaisen (Ruokavirasto) laatiman näytteenottosuunnitelman mukaisesti.

Elintarvikevalvonta osallistui vuonna 2022 mm. seuraaviin valtakunnallisiin valvontahankkeisiin:

- Paistopistetuotteiden akryyliamidinäytteet
- Marjojen alkuperä
- Kasvinsuojeluainejäämien valvontaohjelma; näytteenotto Ruokaviraston pyynnön mukaisesti.

Vuonna 2022 tehtiin kahden valvontaprojektin kirjallisia yhteenvetoja:

- Smoothieiden valmistuspaikkojen tarkastusprojekti
- Hampurilaisravintoloiden hygienian kohdistettunäyte- ja tarkastusprojekti yhteistyössä Pirtevan ympäristöterveydenhuollon kanssa

Smoothie-projektista tehtiin kirjallinen yhteenveto, joka laitettiin näkyville nettisivuille. Lisäksi tehtiin lyhyt tiedote nettisivujen uutisiin sekä medialle. Hampurilaisravintoloiden hygieniasta esiteltiin tulokset kaupungin Kaupunkiympäristön palvelualueen työntekijöille loppuvuodesta 2022. Kirjallinen yhteenveto julkaistaan alkuvuoden 2023 aikana.

Lisäksi useat elintarvikevalvonnan työntekijät osallistuivat vuonna 2022 aktiivisesti Ruokaviraston vetämien eri valvontaverkostojen toimintaan. Kansallisia verkostoja ovat mm. elintarvikeparanteiden, kontaktimateriaalien, ravintolisien sekä kontaminanttien ja kasvinsuojeluaikojen, petoksen torjunnan - valvontaverkostot.

2.5 Ruokamyrkytys- ja alueellisen epidemiaselvitystyöryhmän toiminta

Elintarvikelakiin ja terveydensuojelulakiin perustuva Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä (Vna 1365/2011) edellyttää, että kunnan elintarvikevalvonta- ja terveydensuojeluviranomaisen tulee yhdessä nimetä epidemioiden selvittämistä varten selvitystyöryhmä.

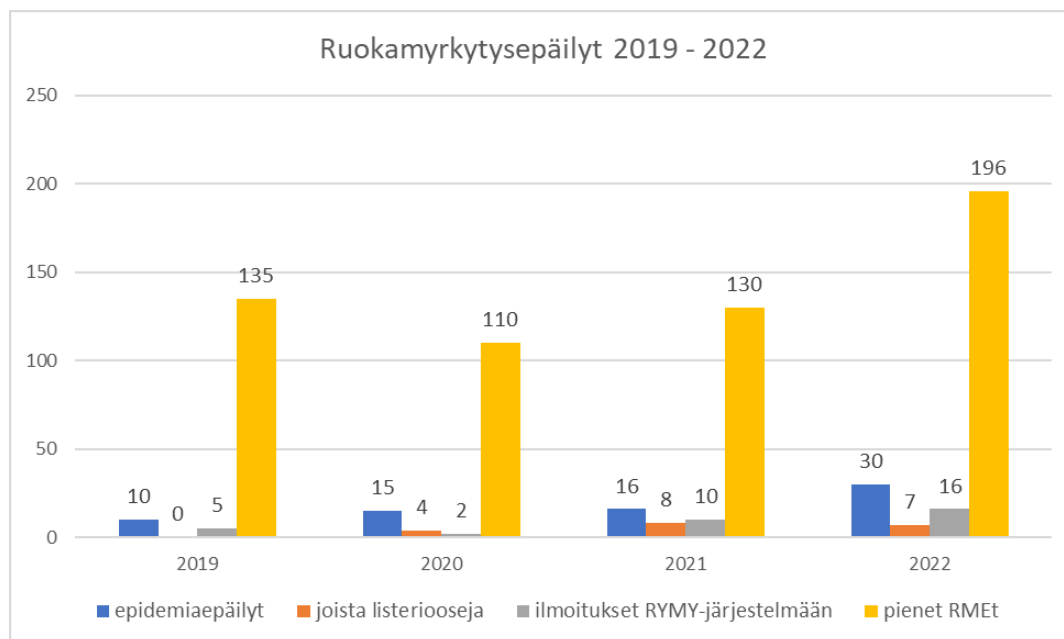
Tampereen alueelliseen epidemiaselvitystyöryhmään kuuluvat ympäristöterveydenhuollon ja Tampereen kaupungin riskienhallinnan edustajien lisäksi terveydenhuollon (tartuntatautien valvonta) ja vesihuollon edustajat.

Epidemiaselvitystyöryhmä vastaa vesi- ja elintarvikeväliaineiden tai sellaiseksi epäiltyjen epidemioiden selvitys- ja hallintatoimenpiteistä. Ilmoitukset epidemiaepäilyistä tulevat pääsääntöisesti vireille ympäristöterveydenhuoltoon tehdyn yhteydenoton kautta. Nimetyn epidemiaselvitystyöryhmän lisäksi on muodostettu laajennettu epidemiaselvitystyöryhmä, jossa on lisäksi terveydenhuollon (tartuntatautien valvonta) ja vesihuollon edustajat kaikista valvontayksikön kunnista: Tampere, Kangasala, Pälkäne, Orivesi, Juupajoki, Valkeakoski, Akaa ja Urjala.

Epäilyilmoitukset elintarvikeväliaineista saapuvat pääosin elintarvikevalvonnan päivystyksen kautta. Jos ilmoituksen perusteella epäillään, että taudin välittäjänä on saastunut elintarvike ja sairastuneita on yli viisi henkilöä, tehdään epäilyilmoitus ja selvitysraportti sähköisen RYMY –järjestelmän kautta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) sekä Ruokavirastoon. Alueellinen vesi- ja elintarvikeväliaineiden epidemioiden selvitystyöryhmä tekee epidemiaselvitykset.

Vuonna 2022 epidemiaepäilyjä selvitettiin yhteensä 30 kpl, joista kuudestatoista tehtiin epäilyilmoitus ja selvitysraportti keskusviranomaisten (THL ja Ruokavirasto) RYMY-järjestelmään. Osa selvityksistä liittyi valtakunnallisiin epidemioiden (Yersinia enterocolitica ja Salmonella Mbandaka, listerioositapaukset). Selvitykset ja niihin liittyvät tarkastukset ja näytteenotot kohteissa sekä altistuneiden haastattelut teki epidemiaselvitystyöryhmä.

Pienemmistä ruokamyrkytys- ja epäilyistä, joissa oireita sai alle 5 henkilöä, saapui 196 epäilyilmoitusta. Näiden osalta ei käynnistetty työryhmässä epidemiaselvitystä, mutta elintarvikevalvonta teki kuitenkin jokaisesta tapauksesta tilannekartoituksen ja tarvittaessa tarkastuksen kohteeseen. Näiden epäilyjen selvittelyt hoidettiin pääasiassa Elintarvikevalvonnan päivystyksen toimesta.

Epidemiaselvitystyöryhmän kokoukset ja tapahtumat:

- Epidemiaselvitystyöryhmä kokoontui marraskuussa 2022
- Elintarvikevalvonnan ja terveydenhuollon tartuntatautien torjunnan epidemiatiimin yhteisiä säännönmukaisia tapaamisia ei koronatilanteen vuoksi pidetty. Tarpeen mukaan pidettiin täydennetyillä kokoonpanoilla pidettiin yhteyttä sähköpostitse, puhelimitse ja teams-palaverina epidemiaselvitysten yhteydessä.
- Elintarvikevalvonnan epidemiatiimi pyrki kokoontumaan säännönmukaisesti kuukausittain sekä epidemioiden yhteydessä.
- Epidemiaselvityksissä konsultoitii Ruokaviraston ja THL:n asiantuntijoita tarpeen mukaan.

2.6 Tupakkalain ja lääkelain mukainen valvonta

Vuonna 2022 käsiteltiin tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupia ja -ilmoituksia 43 kpl. Lisäksi käsiteltiin nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntilupia 29 kpl.

Tupakkalain mukainen suunnitelmallinen valvonta kohdistui tupakan ja nikotiininesteiden myynnin valvontaan. Lääkelain mukainen valvonta kohdistui nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiin.

Tupakkavalvonnan tarkastusmäärä valvontasuunnitelmassa oli 200 kpl/vuosi, josta tavoiteltiin 70 % toteumaa. Tupakan vähittäismyynnin ja tupakointilojen suunniteltuja tarkastuksia tehtiin 104 kpl ja uusintatarkastuksia 7 kpl. Valvontasuunnitelman tarkastuksista tehtiin 56 % prosenttia, eikä tavoitetta 70 % tavoitettu. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin tarkastuksia tehtiin 58 kpl, joka oli 88 % suunnitellusta.

Tupakkalain mukaisten kohteiden ja tarkastusten määrät alueittain on esitetty taulukossa liitteessä 2.

2.7 Valvontamaksut

Elintarvikelain (297/2021) mukaan kunnan on perittävä elintarvikealan toimijalta hyväksymänsä taksan mukainen maksu laitoksen hyväksymisestä ja elintarvikehuoneiston ilmoituksen käsittelystä, kunnan

valvontasuunnitelmaan sisältyvästä tarkastuksesta, näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta, Euroopan unionin ulkopuolelle eläimistä saatavia elintarvikkeita vievien elintarvikehuoneistojen valvonnasta siltä osin kuin vienti ostajamaan vaatimuksesta edellyttää tavallista kattavampaa valvontaa, sekä elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen perustuvien toimenpiteiden valvomiseksi tapahtuvasta tarkastuksesta, muustakin valvonnasta sekä siihen liittyvistä tarkastuksista ja tutkimuksista sellaisena kuin valvonta-asetuksen 625/2017 artikloissa 79, 80 ja 83 säädetään.

Elintarvikelain (297/2021) mukaan kunta perii vuosittain 150 euron suuruisen valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevalta valvontakohteelta. Maksu perittiin ensimmäisen kerran vuonna 2022.

Tupakkalain (549/2016) mukaan peritään maksuja kunnan viranomaisten suoritteista, jotka koskevat lain 44 §:ssä tarkoitetun myyntiluvan myöntämistä; 48 §:ssä tarkoitetun nikotiininesteiden myyntiä koskevan ilmoituksen käsittelyä; 50 §:ssä tarkoitetun tukkumyyntiä koskevan ilmoituksen käsittelyä; ja 91 §:ssä tarkoitettua myyntiluvan vuotuista valvontamaksua.

Lääkelaisissa (395/1987) säädettyjä kunnan viranomaisten suoritteita, joista peritään maksuja, ovat 54 a § – 54 d §:n mukaisen nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvan myöntäminen ja 54 a § – 54 d §:n mukaisen nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvan valvonnasta perittävä vuotuinen valvontamaksu.

Alueellinen ympäristöterveydenhuollon jaoston hyväksymä ympäristöterveydenhuollon taksa vuodelta 2022 astui voimaan 1.1.2022. Maksut on määrätty siten, että niiden suuruus vastaa enintään toimenpiteestä aiheutuneita kustannuksia. Taksa ja maksut ovat nähtävissä Tampereen kaupungin ympäristöterveyden nettisivuilla.

Elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä ja ilmoitusten käsittelystä perittiin 54 080 € vuonna 2022 ja valvontatoimenpiteistä perittiin 285 840 €.

Elintarvikevalvonnan vuosittaista perusmaksua perittiin suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevilta valvontakohteilta 275 350 €.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupien ja ilmoitusten käsittelystä perittiin vuonna 2022 yhteensä 10 320 €. Lääkelain mukaisia nikotiinivalmisteiden myyntilupia käsittelystä perittiin vuonna 2022 yhteensä 6 960 €.

Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvan vuosittaisista valvontamaksuista 354 400 €.

Maksutuotot ohjattiin kokonaisuudessaan ympäristöterveydelle.

2.8 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

2.8.1 Voimavarat

Elintarvikevalvonnan valvontasuunnitelma kokonaisuutena toteutui tyydyttävästi vuonna 2022. Suunnitelmallisten elintarviketarkastusten toteuma oli 72 % valvontayksikölle asetetusta tavoitteesta (1400 kpl). Jos uusien toimijoiden ennakoimattomat ensitarkastukset ja laskennallinen määrä uusintatarkastuksia lasketaan mukaan, toteutui 53-56 % arvioidusta vuosittaisesta valvontatarpeesta (1800-1900 kpl)

Tarkastusten toteuma oli lähes identtinen kuin vuonna 2021. Koronan vuoksi tehtäviä tartuntatautilain tarkastuksia tehtiin vähemmän kuin vuonna 2021, koska koronatilanne parani ja valvonta päättyi 30.6.2022. Tarkastuksiin käytettävää aikaa vei vuonna 2022 uusi valvonnan perusmaksu, joka vaati suuren työmäärän kohdentaa laskutus oikeille kohteille ja viedä läpi uusi laskutusprosessi yhteydenottoineen ja oikaisuvaatimuksineen. Oikaisuista tehtiin yhteensä 27 päätöstä. Perusmaksujen myötä tuli ilmi poikkeuksellisen paljon jo aiemmin lopettaneita toimijoita, joka työllisti lopetusilmoitusten myötä, ja tiloissa aloittaneiden uusien toimijoiden ilmoituksen tekoa myös valvottiin. Valvontarekisteriä saatiin samalla ajan tasalle. Toimintavuoden aikana työstettiin myös organisaatiomuutosta, jonka toteuttaminen jäi vuodelle 2023. Lisäksi toukokuussa 2022 Tampereen ympäristöterveys järjesti Hotelli Ilveksessä valtakunnalliset koulutuspäivät yhdessä Ympäristö- ja Terveys –lehden kanssa. Vuonna 2022 kaupunki uudisti nettisivut. Elintarvikevalvonnan nettisivujen sisältöön on pyritty panostamaan uudistuksen jälkeen ja muokkaamaan niitä toimimijoille informatiivisimmiksi.

Vuoden 2022 alusta luovuttiin toisen tietojärjestelmän (Factan) käytöstä ja aloitettiin uudenlainen sähköinen arkistointi. Arkistointi on saanut henkilökunnalta hyvää palautetta helppokäyttöisyydestään ja kaksinkertaisesta kirjaamisesta luopuminen on nopeuttanut työskentelyä.

Elintarvikevalvonnan voimavaroista 1,6 henkilötyövuotta käytettiin tupakan ja nikotiinituotteiden myynnin valvontaan ja lupakäsittelyihin. Tupakan myynnin valvonnan suunnitelluista tarkastuksista toteutui 52 %. Asetettua tavoitetta 70 % ei saavutettu. Nikotiinivalmisteiden myyntiä valvottiin tavallista enemmän, koska tarkastuksia tehdään tupakkavalvonnan yhteydessä, ja tämän vuoksi nikotiinivalmisteiden tarkastusten tiheyttä oli nostettu. Nikotiinivalmisteiden tarkastuksista toteutui 88 %.

Vuoden 2022 aikana oli yhtä aikaa 4 pitkäaikaista työntekijää pitkillä vapailla. Heille saatiin palkattua sijaiset, jotka saatiin perehdytettyä tehtäviin, ja toimintaa pystyttiin jatkamaan normaalisti.

Neuvontaa ja ohjausta annettiin toimijoille tarkastusten sekä päivystystoiminnan yhteydessä. Neuvonnan ja ohjauksen tarve toimijoilla on kasvanut, koska etätöet ovat muuttaneet markkinoita ja lisäksi toimijat kehittävät elintarviketoimintaa kasvavan Tampereen alueella. Päivystyksen sähköpostien määrä kasvoi yhä edelleen viime vuodesta, ollen suurin kuuden vuoden aikana. Yksikön näkemyksen mukaan neuvonta ja ohjaus on erittäin tärkeää elintarviketurvallisuutta parantavaa ja haittoja ennaltaehkäisevää työtä. Henkilökunta on motivoitunut antamaan toimijoille neuvontaa ja ohjausta, mutta neuvonta ja ohjaaminen myös kilpailevat työajan käytöstä suunnitelmallisen valvonnan tarkastusten suorittamisen kanssa.

Vuonna 2022 tehtiin päätös kahden uuden terveystarkastajan viran perustamisesta. Virkojen kautta saadaan lisää tarkastusresurssia vastaamaan vajetta. Virkojen kustannuksia katetaan uudella valvonnan perusmaksulla.

2.8.2 Toiminnan kehittäminen

Ympäristöterveydellä on käytössä laatujärjestelmä ja laatukäsikirja, joiden liiteaineistoa ja ohjeita päivitetään ja täydennetään tarpeen mukaan. Vuonna 2022 laatutyön kehittämistä ei ehditty jatkamaan suunnitellusti, sillä muut tehtävät kuluttivat laatutyöhön käytettävissä olevaa aikaa.

Kehittämistyössä keskityttiin vuonna 2022 sisäisen toiminnan muutoksiin organisaatiomuutoksen yhteydessä sekä sisäisiin koulutuksiin, joita pidettiin henkilökunnalle pakkausmerkinnöistä, sisämarkkinatuonnista ja tietopyynnöistä.

Valvonnan kattavuuden seuranta toimintatyypeittäin kehitettiin vuoden 2022 aikana ja jatkettiin seuranta valvonnan jakautumisesta eri kuntien alueella.

Toiminnan kehittämistarpeita on tunnistettu ja niiden kehittämistä ei ehditty jatkaa riittävästi vuonna 2022. Näitä ovat:

- valvonnan vaikuttavuuden seuranta ja arviointi
- resurssien ja työajan jakaantumisen seuranta ennakoitavissa olevan ja ennakoimattoman valvontatyön kesken
- mittarien kehittäminen toiminnan seurantaan
- sisäiset auditoinnit laadunohjauksen työvälineenä

2.8.3 Auditoinnit

Ruokavirasto ja AVI kehittävät valvonnan yhdenmukaisuutta tekemällä arviointi- ja ohjauskäyntejä ja ohjaavia tarkastuksia valvontayksiköihin. Vuonna 2022 Ruokavirasto teki kaksi ohjauskäyntiä, joista toinen kohdistui ulkomyyntiin ja toinen vihannesten valmistuslaitokseen. AJO-käynneillä ja ohjaavilla tarkastuksilla selvittää valvontayksiköiden toimintaa ja eroavaisuuksia. Niiden pohjalta kehitetään valvontayksiköiden yhdenmukaisuutta. Yksikköön ei tehty auditointeja ohjaavilta tahoilta vuonna 2022. Sisäistä auditointia ei tehty vuonna 2022.

Liite 1	Elintarvikevalvonnan toteutuneet suunnitelmalliset perustarkastukset toimintatyypeittäin
Liite 2	Elintarvike- ja tupakkavalvonnan tarkastusten toteuma kunnittain

3 ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTO

3.1 Eläinlääkintähuollon tehtävät ja voimavarat

Eläinlääkintähuoltolain 7 §:n mukaan kunnan tehtävä on järjestää

- arkipäivisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaidensa pitämiä kotieläimiä varten; muita kuin hyötyeläimiä varten tämä palvelu on järjestettävä vain, jos palvelua ei muuten ole saatavilla yhteistoiminta-alueella;
- kiireellistä eläinlääkäriapua alueellaan olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokaudenaikoina ja päivystyspalvelu virka-ajan ulkopuolella tarvittavaa eläinlääkäriapua varten yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa yhtä tai useampaa seutu- tai maakuntaa vastaavalla päivystysalueella; eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotannon terveydellinen valvonta ja muu elintarviketurvallisuuden valvonta siten kuin siitä elintarvikelaissa tai sen nojalla säädetään; ja
- kunnaneläinlääkärille säädettyjen tehtävien hoidon edellytykset siten kuin niistä elintarvikelaissa, eläintautilaissa, helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetussa laissa, eläinsuojelulaissa, eläinten kuljetuksesta annetussa laissa, eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa sekä tukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään ja huomioiden valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma.

Tampereen eläinlääkintähuollossa on vuonna 2022 ollut neljä valvontaeläinlääkärin ja yhdeksän praktikkoeläinlääkärin virkaa, joista yksi praktikkoeläinlääkärin virka on kiertävä sijainen tehtäväkuvalla. Vakituksella kiertävällä sijaisella pyritään turvaamaan eläinlääkintähuollon toimintavarmuutta niin lomien aikana kuin yllättävissä poissaolutilanteissa. Praktikkoeläinlääkäreiden lyhytaikaisten sijaisten saatavuus on huonontunut viime vuosina merkittävästi.

Valvontaeläinlääkärit hoitavat eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan, eläintautivalvontaan, elävien eläinten tuontiin ja vientiin kohdistuvaa valvontaa sekä sivutuotevalvontaan liittyviä tehtäviä.

Praktikkoeläinlääkärit hoitavat peruseläinlääkäripalvelut sekä hyötyeläinpäivystyksen alueellisesti viidestä toimipisteestä. Tampereen Lielahden toimipisteen praktikkoeläinlääkärit hoitavat Tampereen, Oriveden toimipisteen praktikkoeläinlääkärit Oriveden ja Juupajoen, Kangasalan toimipisteen praktikkoeläinlääkärit Kangasalan ja Pälkäneen, Valkeakosken praktikkoeläinlääkäri Valkeakosken ja osan Akaan alueesta ja Urjalan praktikkoeläinlääkärit hoitavat Urjalan ja osan Akaan alueen eläinten tarvitsemista eläinlääkäripalveluista.

Praktikkoeläinlääkärit hoitavat myös tuotantotilojen terveydenhuollon, osan tuotantotilojen tautivalvonnasta sekä osan elävien eläinten tuonti- ja vientivalvonnasta.

3.2 Eläinlääkäripalvelut

Tampereen ympäristöterveyden praktikkoeläinlääkäreiden toimesta tehtiin hyötyeläinten sairaskäyntejä vuonna 2022 yhteensä 2 480 kpl (v. 2021 yht. 2 749 kpl, v. 2020 yht. 1 439 kpl, v. 2019 yht. 1 522 kpl, v. 2018 yht. 1 789 kpl ja v. 2017 yht. 1 677 kpl), joilla hoidettiin 5 526 eläintä (v. 2021 yht. 5 958 kpl, v. 2020 yht. 4 160 kpl, v. 2019 yht. 4 581 kpl, v. 2018 yht. 5 449 kpl ja v. 2017 yht. 5 239 kpl). Näistä Ei-hyötyeläinten sairaskäyntejä oli n. 1 000 kpl. (1266 kpl v. 2021, 890 kpl v. 2020, 1 050 kpl v. 2019, 1 213 kpl v. 2018 ja 1 206 kpl v. 2017) ja pieneläinten vastaanottokäyntejä oli 7 900 kpl (9 290 kpl v. 2021, 8 656 kpl v. 2020, 9 346 kpl v. 2019, 9 474 kpl v. 2018 ja 9 844 kpl v. 2017), joilla hoidettiin yhteensä 8 895 eläintä (9 633 v. 2021, 9 214 v. 2020, 10 748 v. 2019, 13 256 v. 2018 ja 11 025 v. 2017).

Päivystys suurten eläinten eläinlääkäripalvelujen osalta hoidettiin itse oman alueen sisällä niin että vuorotellen yksi alueen eläinlääkäreistä päivysti. Päivystysaikana tehtiin 378 sairasmatkaa (v. 2021 yht. 440 kpl, v. 2020 yht. 514 kpl, v. 2019 yht. 415 kpl, v. 2018 yht. 328 kpl ja v. 2017 yht. 376 kpl), joilla hoidettiin 418 eläintä (v. 2021 yht. 501 kpl, v. 2020 yht. 644 kpl, v. 2019 yht. 578 kpl, v. 2018 yht. 458 kpl ja v. 2017 yht. 570 kpl).

Pirtevan kanssa oli edelleen voimassa kiiretilanteessa mahdollisuus avunpyyntöön, tällaisia tilanteita ei vuoden aikana tullut. Alueilla on yhdenmukainen subventiökäytäntö.

Pieneläinten päivystysaikainen (arkisin klo 15–08, viikonloppuisin ja arkipyhinä) hoito järjestettiin yksityisen eläinlääkäriasemaketjun Evidensia Oy:n (Evidensia Eläinsairaala Veter, Tampere, Evidensia Toijalan eläinlääkäriasema ja Evidensia Vethaus Hämeenlinna) kanssa koko päivystysaluetta koskien.

Vuonna 2021 Evidensia Oy:n vastaanotoilla (Tampere, Toijala ja Hämeenlinna) kävi päivystysaikana 3 620 lemmikkipotilasta (3 657 v. 2021, 3 547 v. 2020, 2 808 v. 2019 ja 2 438 kpl v. 2018).

Käytössä on koko päivystysalueella keskitetty puhelinjärjestelmä, jossa suur- ja pieneläinpuheluille on eri numerot. Suur-/hyötyeläinpuhulut ohjautuvat päivystävälle eläinlääkäreille ja pieneläinpuheluiden osalta on asiakkaalla valintamahdollisuus mille päivystävälle klinikalle asiakkaan puhelu ohjautuu. Puheluiden hinta on ppm.

3.3 Klinikkatulot

Eläinlääkäreiden vastaanotto-, klinikka- ja laitemaksutulot olivat koko alueelta 45 056 € (41 740,99 € v. 2021, 45 976,14 € v. 2020, 48 171,89 € v. 2019, 45 870,89 € v. 2018 ja 46 601,83 € v. 2017)

3.4 Eläinsuojelu

Tampereen alueen valvontaeläinlääkärit ottivat vastaan epäilyilmoituksia/ toimenpidepyyntöjä eläinsuojelulain vastaisesta eläinten kohtelusta 643 kpl (574 kpl v. 2021, 484 kpl v. 2020, 467 kpl v. 2019 ja 386 kpl v. 2018).

Valvontaeläinlääkärit tekivät 1044 kpl eläinsuojelutarkastuskäyntejä (470 kpl v. 2021, 432 kpl v. 2020, 572 kpl v. 2019 ja 338 kpl v. 2018). Eläinsuojelutarkastusten perusteella annettiin eläinsuojelulain 247/1996 40 §:n mukaisia neuvoja 88 tapauksessa (102 tapauksessa v. 2021, 83 tapauksessa v. 2020, 100 tapauksessa v. 2019 ja 84 tapauksessa v. 2018) ja 42 §:n mukaisia määräyksiä ja kieltoja 37 tapauksessa (57 tapauksessa v. 2021, 23 tapauksessa v. 2020, 29 tapauksessa v. 2019 ja 34 tapauksessa v. 2018). 44 §:n mukaisiin kiiretoimiin ryhdyttiin 11 tapauksessa (11 tapauksessa v. 2021, 4 tapauksessa v. 2020, 13 tapauksessa v. 2019 ja 6 tapauksessa v. 2018). Poliisille tehtiin tutkintapyyntö 20 tapauksesta (20 tapauksessa v. 2021, 4 tapauksessa v. 2020, 4 tapauksessa v. 2019 ja 4 kpl v. 2018).

3.5 Muut valtion määräämät viranomaistehtävät

Sivutuotelaitostarkastuksia, salmonellavalvontakäyntejä, vierasainevalvontaohjelmiin liittyvät näytteenotot, sekä elävien eläinten tuontiin ja vientiin liittyviä tarkastuksia tehtiin vuoden aikana 53 kpl (51 kpl v. 2021, 43 kpl v. 2020, 46 kpl v. 2019 ja 68 kpl v. 2018). Laittomasti tuotuihin eläimiin liittyviä tarkastuksia tehtiin 27 kpl (13 kpl v. 2021, 14 kpl v. 2020, 9 kpl v. 2019 ja 20 kpl v. 2018).

3.6 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman mukainen toiminta on saatu toteutettua valitsevaan tilanteeseen nähden melko hyvin, mutta suunnitelmalliset tarkastukset jäivät suurelta osin edelleenkin toteuttamatta käyntimäärien lisääntyessä yli henkilöresurssien kapasiteetin. Tarkastustoiminta keskitettiin koko vuoden ajalta kiireellisiin, epäilykseen perustuviin tarkastuksiin ja valvonnan pääpaino on ollut epäilyilmoitusten käsittelyssä ja nopeassa reagoinnissa ennakoimattomiin tilanteisiin eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyen.

Valvontaeläinlääkäriresurssin kasvu neljään valvontaeläinlääkäriin vuoden 2020 alusta edisti hetkellisesti valvonnan toimivuutta sekä suunnitelmallisuutta työn tarpeiden ja työn resurssien kohdatessa paremmin toisensa. Käyntimäärien lisääntyessä on kuitenkin tullut selväksi nykyisten henkilöresurssien riittämättömyys alueen valvonnan osalta.

Praktikkoeläinlääkäreiden asiakasmäärissä oli myös aiemmin nähtävissä koronavirusepidemian aiheuttama pudotus, asiakasmäärät ovat palanneet vuoden 2022 aikana suunnilleen aikaisempiin lukemiin.

3.7 Toteuman vertailu 2018–2022

Taulukoissa 3.7. on esitetty eläinlääkintähuollon mukainen valvonta sekä suur- ja pieneläinkäynnit vuosina 2017–2021 tarkasteltuna.

Taulukko 3.7. Eläinlääkintähuollon mukainen valvonta 2018–2022

Eläinlääkintähuolto	2018	2019	2020	2021	2022
Eläinsuojelutarkastukset	338	573	432	470	1014
Muut valtion määräämät viranomaistehtävät	88	55	43	64	53
Suureläinkäynnit	3002	2572	2329	2749	2628
Pieneläinkäynnit	9474	9346	8656	9290	8775

Liite 3. Eläinlääkintäraportti; sairasmatkat, hoidetut eläimet ja subventiot kuntakohtaisesti

4 TERVEYDENSUOJELU

4.1 Terveydensuojelun tehtävät ja voimavarat

Terveydensuojelun toiminnan tavoitteena on ylläpitää ja edistää väestön ja yksilön terveyttä sekä ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa.

Terveydensuojelun toimialaan kuuluvat terveydensuojelulain mukaiset tehtävät kuten asumisterveysasiat, talousveden ja uimavesien laadun valvonta, oppilaitosten, päiväkotien, sosiaalialan laitosten, kauneudenhoitoalan toimintojen, majoitustilojen, liikuntatilojen sekä eräiden muiden tilojen valvonta. Terveydensuojelussa arvioidaan myös maankäytön, kaavoituksen ja ympäristöluvanvaraisten toimintojen terveysvaikutuksia osallistamalla neuvotteluihin viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa sekä antamalla lausuntoja. Lisäksi tehtäviin kuului tupakkalain mukaisten asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely sekä tupakointikieltoerajoitusten valvonta oppilaitoksissa, päiväkodeissa ja yleisillä uimarannoilla.

Vuoden 2021 aikana uutena tulivat tartuntatautilain edellyttämät tarkastukset, joita terveydensuojelussa on tehty suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä sekä aluehallintoviranomaisen ja tartuntatautilakiviranomaisen pyynnöstä. Tartuntatautilain mukaista valvontaa tehtiin 30.6.2022 asti.

Terveydensuojelussa on virkoja 15; terveydensuojelun esihenkilö ja 14 ympäristöinsinööriä / terveystarkastajaa. Terveydensuojelussa oli vuonna 2022 kaksi osa-aikaista työaikaä tehnyttä viranhaltijaa. Lisäksi yksi virka oli täyttämättä 9 kk. Terveydensuojelussa oli 3 korkeakouluharjoittelijaa (2 x 3 kk sekä 1 x 4 kk).

4.2 Terveydensuojelulain mukainen valvonta

4.2.1 Ilmoitusten käsittely

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta toiminnasta on tehtävä kirjallinen ilmoitus terveydensuojeluviranomaiselle viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Terveydensuojelulain mukaisia käyttöönottoilmoituksia ja hakemuksia otettiin vastaan 129 kappaletta.

4.2.2 Toteutuneet tarkastukset

Terveydensuojelussa tehtiin valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia säännöllisen valvonnan piirissä oleviin valvontakohteisiin, tarkastuksia asuntoihin terveyshaittaepäilyjen selvittämiseksi sekä tarkastuksia tartuntatautilain nojalla annettujen määräysten ja ohjeiden noudattamisesta.

Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisesta valvontatietojärjestelmästä (VATI) saatu terveydensuojelun tarkastustavoite vuodelle 2022 oli 342 suunnitelmallisen valvonnan tarkastusta ja järjestelmästä saatu toteuma vuodelle 2022 oli 399 suunnitelmallista tarkastusta. Suunnitelmalliseen valvontaan lasketaan kuuluvaksi myös uusinta- ja aloitustarkastukset. Suunnitelmallisia asiakirjatarkastuksia tehtiin 28 kpl. Suunnitelman ulkopuolisia asiakirjatarkastuksia tehtiin 34 kpl. Asunnontarkastuksia tehtiin 131 kpl. Yhteensä kaikkia tarkastuksia tehtiin terveydensuojelussa VATI-järjestelmän mukaan 549 kpl. Suunniteltujen tarkastusten toteuma saavutti ja jopa ylitti suunnitelmassa asetetun tavoitteen.

Ympäristöterveys suoritti lisäksi tartuntatautilain mukaista valvontaa valvontakohteissaan 30.6.2022 asti. Terveydensuojelussa tartuntatautilain mukaisia tarkastuksia tehtiin 106 kpl vuonna 2022.

	Asunnontarkastukset	Tarkastukset yhteensä (sis. Asunnontarkastukset)
Akaa	6	23
Juupajoki	-	7
Kangasala	9	73
Orivesi	4	22
Pälkäne	1	18
Tampere	104	356
Urjala	-	11
Valkeakoski	7	39
Yhteensä	131	549
Tartuntatautilain mukaiset tarkastukset		106 tarkastusta
Yhteensä		655 tarkastusta

4.2.3 Talous- ja uimavesivalvonta

Talousvesivalvonnassa tehtiin normaaleja suunnitelmallisia tarkastuksia ja valvonnassa panostettiin erityisesti pienempien laitosten riskinarviointien hyväksymiseen. Talousveden laatua seurattiin valvontatutkimusohjelmien ja näytteenottosuunnitelmien mukaisesti. Näytteenottotapahtumien lukumäärä oli 439 kpl. Hämeenlinnan vesi (HS-vesi) toimittaa vettä Akaaseen ja Urjalaan. Vati tietojärjestelmä ei raportoi HS-veden valvontatoimenpiteitä Tampereen valvontayksikön tietoihin.

Vesilaitosten tarkastuksilla tehtiin sisäistä auditointia. Tarkastukset todettiin aika yhdenmukaiseksi, joskin valtakunnallisten tarkastuslomakkeiden käytössä tarvitaan vielä lisää tulkintaohjeita.

Terveydensuojelun vesitiimi jatkoi vuonna 2020 aloitettua vesihuollosta vastaavien tahojen ja valvontaviranomaisten (AVI + ELY) tilannekuvapalaverien järjestämistä. Tilannekuvapalaverissa keskusteltiin ajankohtaisista asioista liittyen koronapandemiaan, Ukrainan sodan vaikutuksiin ja sähköpulaan varautumiseen. Tilannekuvapalaverit ovat merkittävä yhteistyöfoorumi alueen vesihuollon toimijoille. Vuoden 2022 aikana Tampereen ympäristöterveys/terveydensuojelu järjesti 8 vesihuollon tilannekuvapalaveria.

Tampereen valvontayksikössä selvitettiin kahta legionellatapausta. Selvittely ja seuranta on aikaa vievää ja tapaukset ovat pitkäkestoisia. Terveydensuojelu vesitiimin henkilöstöä osallistui lisäksi juomavesidirektiivin kansallisen toimeenpanon työryhmien työskentelyyn.

Ympäristöterveyden valvonta-alueella on yhteensä 75 uimarantaa, joita valvotaan säännöllisesti. Suunnitelmallisia tarkastuksia tehtiin uimarannoille 35 kpl. Valvonta-alueen uimarannoilta otettiin uimakauden aikana 302 uimarantavesinäytettä. Tarkastusten ja uimaveden laadun seurannan lisäksi ympäristöterveydessä päivitettiin uimarantojen uimavesiprofiileita. Lisäksi terveydensuojelun vesitiimi järjesti ennen uimakauden alkua uimarantojen ylläpitäjille yhteistyötapaamisen, jossa keskusteltiin ajankohtaisista asioista ja ylläpidon haasteista.

Terveydensuojelun valvonnassa on 31 yleistä allastilaa. Suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksia allastiloihin tehtiin 12 kpl. Suunnitelmallisia allasvesinäytteitä otettiin vuoden aikana 589 kpl. Allastilojen tarkastusten yhteydessä tehtiin soveltuvien osin myös hygienian seuranta pintapuhtausnäytteiden avulla.

4.2.4 Terveydensuojelulain mukaisesti valvottavat tilat

Päiväkotien ja koulujen valvonta toteutui hyvin. Kouluja ja oppilaitoksia tarkastettiin 102 kpl. Lasten päiväkoteihin ja vastaaviin toimintoihin tehtiin 46 tarkastusta. Terveydensuojelu osallistui aktiivisesti kohdekohtaisten sisäilmatyöryhmien työskentelyyn. Lisäksi oppilaitosvalvonnassa selvitettiin valvonnan piiriin kuuluvia kohteita, jotka eivät ole aiemmin olleet viranomaisen tiedossa.

Sosiaalialan laitoksien tarkastuksia peruuntui koronapandemian aikana. Vuonna 2022 tarkastukset pystyttiin tekemään suunnitelman mukaisesti. Tarkastuksia tehtiin kuitenkin edelleen koronatilanne huomioiden.

Liikuntatilojen osalta valvonta toteutui hyvin. Suunnitelluista tarkastuksista pystyttiin tekemään 97 %.

Kauneudenhoitoalan valvontakohteiden osalta valvonta toteutui reilusti yli suunnitellun. Alalla on paljon pieniä yrityksiä, joissa tapahtuu paljon muutoksia (toimija tai toimipiste vaihtuu).

Majoitustilojen valvonnasta toteutui 56 %. Vuonna 2022 valvonnassa priorisoitiin korkeamman riskiluokan tarkastuksia (mm. sosiaalialan laitoksia), jonka vuoksi majoitustilojen valvonta jäi vajaaksi.

4.3 Muut valvontatehtävät ja painopistealueet

4.3.1 Terveyshaittaepäilyjen selvittäminen, asunnontarkastukset

Suurimman tehtäväkokonaisuuden ei-suunnitelmallisen valvonnan puolella muodostaa edelleen asumisterveyteen liittyvien terveyshaittaepäilyjen hoitaminen. Terveyshaittaepäilyt ja niiden johdosta tehtävät asunnontarkastukset liittyivät sisäilman laatuun, mikrobi- ja kosteusvaurioihin, savun leviämiseen, meluhaittoihin, asuntojen likaisuuteen tai huonokuntoisuuteen, ilmanvaihdon puutteellisuuteen, lämpötiloihin ja hajuihin. Kaikissa tapauksissa ei tehdä tarkastuskäyntiä, vaan asiakkaita ohjataan ja neuvotaan sekä ollaan yhteydessä isännöitsijään tarvittavien toimenpiteiden tekemisestä. Kiinteistön omistajalle ja asukkaalle suunnattua ohjausta ja neuvontaa pidetään ensisijaisena toimenpiteenä. Terveyshaittaepäilyjä voidaan selvittää myös ulkopuolisten asiantuntijoiden tekemien tutkimusten ja selvitysten perusteella, mutta terveyshaitan toteaminen vaatii tarkastuksen kohteessa.

Asunnontarkastuksia tehtiin vuonna 2022 terveyshaittaepäilyjen perusteella 131 kpl.

Asumisterveystepaukset ovat usein pitkäkestoisia ja vaikeita ja niihin liittyy erittäin runsaasti yhteydenottoja. Asunnontarkastuksen jälkeen monet kohteet jäävät seurantaan ja vaativat jälkivalvontaa. Asumisterveyden päivystyspuhelimeen tuli noin 370 puhelua vuonna 2022. Asiakaskäyntejä toimistolla on harvoin (alle 10/vuosi). Sähköposteja tulee pääsääntöisesti 150–200 kpl/kuukausi, vuonna 2022 tuli yli 2200 sähköpostia.

Asumisterveydestä osallistutaan Tampereella poikkeuslupien käsittelyyn sekä asemakaavojen ympäristöterveysvaikutusten arviointiin.

Asumisterveydessä tavoitteena on palvella asiakkaita kohtuullisella ajalla (jono alle 2 kk), huolehtia jälkivalvonnasta ja osallistua myös terveyshaittojen ennaltaehkäisyyn monipuolisesti. Asunnontarkastusjono piteni 3–4 kuukauteen vuonna 2022.

Asumisterveyden tarkastajista kolmella on rakennusterveysasiantuntijan pätevyys.

4.3.2 Painopisteet: Omavalvonnan tuki, elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

Terveydensuojelun painopisteenä meneillään olevalla ohjelmakaudella on toimijoiden omavalvonnan tukeminen, yleinen elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö. Raportin liitteessä 5 olevassa taulukossa on kuvattu tiiviisti toimenpiteitä, joita tähän painopistealueeseen liittyen on tehty.

Terveydensuojelulain mukaan viranomaisen tehtävänä on antaa neuvontaa ja ohjausta ja tiedottaa terveydensuojelusta kuntalaisille. Kuntalaisten ja toimijoiden yhteydenottoihin vastattiin puhelimitse ja sähköpostin välityksellä. Kaikkia yhteydenottoja ei kirjata tai useita yhteydenottoja yhdistetään kirjauksen yhteydessä.

Terveydensuojelusta osallistutaan aktiivisesti toiminta-alueen sisäilmatyöryhmiin. Useissa kouluissa ja päiväkodeissa sekä myös sosiaalialan laitoksissa on sisäilmaongelmia, joiden selvittämiseksi ja poistamiseksi tehtiin yhteistyötä kiinteistön omistajien ja käyttäjien kanssa kohdekohtaisissa sisäilmatyöryhmissä. Kunnissa on myös säännöllisesti kokoontuvia koordinoivia sisäilmatyöryhmiä, joissa on mukana ympäristöterveyden edustaja. Koordinoivien ryhmien alla on lisäksi kohdekohtaisia ryhmiä. Sisäilmatyöryhmillä voi olla useita kokouksia vuodessa. Lisäksi Tampereella terveydensuojeluviranomainen kutsuu kaksi kertaa vuodessa koolle opetuksen ja varhaiskasvatuksen sekä työsuojelun, työterveyshuollon, kouluterveydenhuollon, puhtaanapidon sekä tilapalvelun yhteistyöpalaveriin, jossa tavoitteena on sisäilma-asioiden parantaminen.

Terveyshaittojen arviointia ja ennaltaehkäisyä tehdään muille viranomaisille ja maankäytön suunnittelusta vastaaville tahoille, kuten rakennusvalvonnalle, kaavoitukselle ja ympäristöviranomaisille annettavissa lausunnoissa ja sidosryhmäyhteistyön kautta. Terveydensuojelussa käsiteltiin 182 lausuntopyyntöä vuonna 2022.

Terveydensuojelu osallistuu alueella myös kaavoituksen viranomaisneuvotteluihin ja aloituskokouksiin. Rakennusvalvonnalle terveydensuojelu antaa lausuntoja lupapisteen kautta. Rakennusvalvonnan ja pelastuslaitoksen kanssa tehdään säännöllistä yhteistyötä (palaverit kuukausittain).

4.3.3 Asuntoyhteisöjen tupakointikiellot

Asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemuksista tehtiin 19 päätöstä vuonna 2022. Tupakointikielto määrättiin kaikissa tapauksissa hakemuksen mukaisesti.

Asuntoyhteisöille annettujen tupakointikieltojen rikkomisesta on tullut ilmoituksia, joiden johdosta on tehty myös tarkastuksia. Tavanomaisesti näissä tilanteissa riittää ohjeistus ja neuvonta.

4.4 Terveydensuojelun tulot

Kunnan on perittävä toiminnanharjoittajalta terveydensuojelulain mukaisista käsittelemistään ilmoituksista ja hakemuksista, valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, näytteenotosta ja tutkimuksista sekä 13

§:n nojalla myöntämistään todistuksista hyväksymänsä taksan mukainen maksu. Maksut on määrätty siten, että niiden suuruus vastaa enintään toimenpiteestä aiheutuneita kustannuksia.

Terveydensuojelussa perittiin vuonna 2022 ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä sekä valvontatoimenpiteistä yhteensä 144 610 € sekä valvonnan vuosimaksuja 87 600 €. Tämän lisäksi perittiin asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelystä 19 520 €.

Maksutuotot ohjattiin kokonaisuudessaan ympäristöterveydelle.

4.5 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Terveydensuojelun suunnitelmallinen valvonta perustuu tarkastuksiin, joiden lisäksi tehdään paljon ohjausta, neuvontaa ja terveysvaikutusten arviointia erilaisissa yhteyksissä. Valvontasuunnitelman tavoitteena on tehdä paikallisesti vaikuttavaa työtä.

Valvontasuunnitelmassa oli tavoitteena tehdä 342 terveydensuojelulain mukaista suunnitelmallista tarkastusta vuonna 2022. Valvontatietojärjestelmästä saadun raportin mukaan toteutunut suunniteltujen tarkastusten määrä oli 399 tarkastusta. Tarkastusten toteumaprosentti oli siten 117 %.

Terveyshaittaepäilyt, asumisterveysasiat, sisäilmaongelmat kouluissa ja päiväkodeissa, sisäilmatyöryhmissä toimiminen, vesien laatua koskevat epäilyt ja muut akuutit asiat käsiteltiin ensisijaisesti.

Asunnontarkastusten osuus kaikista tarkastuksista oli noin 24 % (vuonna 2021 noin 25 %). Asumisterveystehtävät ja sisäilmaongelmien käsittely on priorisoitu erittäin tärkeiksi. Sisäilmatyöryhmätyöskentely ja kiinteistöissä tehtyihin selvityksiin ja tutkimuksiin perehtyminen ja terveyshaittojen arviointi ovat edelleen lisääntyneet.

Suunnitelmallista valvontaa tehtiin kaikissa kunnissa. Tarkastusten jakautuminen kuntiin oli linjassa asukasmäärän kanssa. Talousveden turvallisuus, sekä koulujen, oppilaitosten ja päiväkotien valvonta on pystytty toteuttamaan hyvin valvonta-alueella. Vuonna 2022 panostettiin edelleen kauneushoitoloiden valvontaan.

Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa (kaavoitus, ympäristöluvat, merkittävät hankkeet jne.) kuuluu terveydensuojelun painopistealueisiin. Tätä työtä on viime vuosina suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti lisätty mm. sidosryhmäyhteistyöllä ja lausuntonmenettelyllä. Laajat hankkeet ja niihin kuuluviin aineistoihin perehtyminen ja terveyshaittojen arviointi vaativat suurta työpanosta ja monipuolista osaamista. Osaamista terveysvaikutusten arvioinnissa on lisätty osallistamalla koulutuksiin.

Taulukko 4.5. Yhteenveto terveydensuojelun toiminnasta vuosina 2016–2022

Tehtävä	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Suunnitellut tarkastukset	303	367	326	306	257	426	399
Asunnontarkastukset	190	197	130	130	96	150	131
Toiminnan aloittamiseen liittyvät tarkastukset	103	71	94	63	55	***	***
Muut tarkastukset	26	11	25	28	18	29	19

Tartuntatautilain mukaiset tarkastukset						256	106
Tarkastusten määrä yhteensä	622	646	575	527	426	861	655
Muut tehtävät							
Suunniteltu näytteenotto	817	884	922	951	831	1201	1330
Neuvottelut ja työryhmät (mm. sisäilmatyöryhmät)	142	187	217	207	142	255	143
Yhteydenotot, kyselyt, neuvonta, selvitykset, terveyshaittaepäilyt ja valitukset	4353	4683	3713	2716	2663	960 ****	698 ****
Lausunnot	131	153	119	114	140	213*	182*
Käsiteltyjen ilmoitusten ja hakemusten lukumäärä	124	146	136	103	103	150	120
Todistukset ilmoituksen käsittelystä		86	109	73	93	150	118
Päätökset	128	51	16	16	12	28**	19**

- * Käsitellyt lausuntopyynnöt
- ** Asunto-osakeyhtiön parveketupakointikieltopäätöksiä
- *** Sisältyy suunnitelmallisiin tarkastuksiin
- **** Tietojärjestelmän vaihdos: valtakunnalliseen VATI-tietojärjestelmään ei ole kirjattu yhteydenottoja samalla tavalla kuin entiseen Facta-tietojärjestelmään

Liitetaulukoihin 4 ja 5 on koottu tarkemmat tiedot vuonna 2022 tehdyistä tarkastuksista kunnittain ja toimintatyyppittäin.

4.5.1 Oman toiminnan kehittäminen, auditoinnit

Ympäristöterveydellä on laatujärjestelmä ja laatukäsikirja. Terveysterveystoimintaa kehitetään jatkuvasti laatutyön kautta ja laatujärjestelmän ohjeita päivitetään tarpeen mukaan. Terveysterveystoiminnassa aloitettiin toiminnan sisäinen auditointi vuonna 2021. Auditointeja jatkettiin vuonna 2022. Auditoinnit toteutettiin tiimeittäin, pääosin yhteistarkastuksina, joissa auditointi havainnoi auditoitavan tarkastusta. Auditoinneissa tehtyjä havaintoja on hyödynnetty laatuohjeiden päivittämisessä.

Liitteet Liite 4. Terveysterveystoiminnan tarkastusten toteutuminen toimialoittain ja kunnittain vuonna 2022

Liite 5. Terveysterveystoiminnan painopisteisiin liittyvät toimenpiteet

Liite 1. Elintarvikevalvonnan toteutuneet suunnitelmalliset perustarkastukset toimintatyypeittäin

Toimintatyyppi	Suunnitelmalliset perustarkastukset 2022		
	Tavoite	Toteutunut	Toteumaprosentti
Kontaktimateriaalit	27	8	30 %
Valmistus	283	120	42 %
Elintarvikkeiden kuljetus	18	12	68 %
Elintarvikkeiden pakkaaminen	1	0	0 %
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi	4	3	75 %
Juomien valmistus	1	0	0 %
Juuston valmistus	2	1	50 %
Jäätelön valmistus	1	0	0 %
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	9	6	64 %
Kalajalosteiden valmistus	1	0	0 %
Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia	14	5	37 %
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	26	14	54 %
Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	50	22	44 %
Maitonesteiden valmistus	4	1	25 %
Makeisten valmistus	1	0	0 %
Muiden viljatuotteiden valmistus	0	1	303 %
Raakalihavalmisteiden valmistus	1	1	100 %
Muu valmistus	9	3	34 %
Pakkaamatoiminta ja kauppakunnostus	6	0	0 %
Suurtalous, keskuskeittiötoiminta ja pitopalvelu	86	43	50 %
Yhdistelmätuotteiden valmistus	5	1	20 %
Vähäriskinen, Lihan käsittely	2	0	0 %
Alkutuotanto	45	7	16 %
Myynti	263	199	76 %
Elintarvikkeiden tukkumyynti	12	7	61 %
Elintarvikkeiden vähittäismyynti	249	185	74 %
Muu elintarvikkeiden varastointi	2	7	298 %
Tarjoilu	838	511	61 %
Grilli- tai pikaruokatoiminta	66	76	115 %
Kahvilatoiminta	84	55	66 %
Ravintolatoiminta	445	242	54 %
Suurtalous, laitoskeittiö (koulut, sairaalat ym.)	131	61	47 %

Toimintatyyppi	Suunnitelmalliset perustarkastukset 2022		
Suurtalous, tarjoilukeittiötoiminta	99	61	62 %
Pubitoiminta	14	16	114 %
Yhteensä	1412	838	59 %

Liite 2. Elintarvike- ja tupakkavalvonnan tarkastusten toteuma kunnittain

Valvontalaji ja kohdeluokitus	Tampere	Orivesi	Juupajoki	Kangasala	Pälkäne	Akaa	Urjala	Valkeakoski	Koko alue
									Yhteensä
Elintarvikelain mukainen valvonta									
Kohteet kunnittain *)	1703	103	30	204	92	135	51	142	2460
Osuus kunnittain, %	69,2	4,2	1,2	8,3	3,7	5,5	2,1	5,8	
Tarkastukset kunnittain	842	27	6	108	20	44	15	58	1120
Osuus kunnittain, %	75,2	2,4	0,5	9,6	1,8	3,9	1,3	5,2	
Tupakkalain mukainen valvonta									
Kohteet kunnittain	517	31	5	42	21	32	10	35	693
Osuus kunnittain, %	74,6	4,5	0,7	6,1	3,0	4,6	1,4	5,1	
Tarkastukset kunnittain	93	6	0	5	2	4	0	2	112
Osuus kunnittain, %	83,0	5,4	0,0	4,5	1,8	3,6	0,0	1,8	
Väkiluku Tilastokeskuksen ennakkotiedot 12/2022	249060	8939	1768	32965	6351	16470	4570	20721	340844
Osuus kunnittain, %	73,1	2,6	0,5	9,7	1,9	4,8	1,3	6,1	
*) Sisältää maidontuotantotilat, ei muita alkutuotannon kohteita.									

Liite 4. Terveystuojelun tarkastusten toteutuminen toimialoittain ja kunnittain vuonna 2022

Suunnitelmalliset tarkastukset kunnittain 2022											
Toimintaluokka ja toimintatyyppi	Akaa	Juupajoki	Kangasala	Orivesi	Pälkäne	Tampere	Urdala	Valkeakoski	Toteutuneet tarkastukset	Tarkastus-suunnitelma	Toteuma %
Terveystuojelun mukainen valvonta											
Talousveden toimittaminen	0	5	15	5	6	7	4	11	53	35	151
Taloustettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue	0	1	13	2	2	2	2	7			
Vedenottamo	0	4	2	3	4	5	2	4			
Kokoontuminen, julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot	2	0	3	0	2	2	0	0	9	3	300
Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, lasten sisäleikkipuistot	2	0	3	0	2	2	0	0			
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	10	0	8	4	2	71	0	7	102	82	124
Esiopetus	4	0	4	1	1	18	0	1			
Peruskoulu	5	0	4	1	1	20	0	4			
Lukio	0	0	0	0	0	3	0	0			
Ammattioppilaitos	0	0	0	1	0	17	0	1			
Muut koulut ja oppilaitokset	1	0	0	1	0	8	0	0			
Korkeakoulu	0	0	0	0	0	4	0	0			
Muu aikuiskoulutus	0	0	0	0	0	1	0	1			
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	0	1	0	0	0	3	0	1	5	9	56
Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä	0	0	0	0	0	0	0	0			

Suunnitelmalliset tarkastukset kunnittain 2022											
Toimintaluokka ja toimintatyyppi	Akaa	Juupajoki	Kangasala	Orivesi	Pälkäne	Tampere	Ujala	Valkeakoski	Toteutuneet tarkastukset	Tarkastus-suunnitelma	Toteuma %
Hotelli	0	0	0	0	0	2	0	0			
Hostellit, kuten retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakoti / motelli, täysihoitola	0	0	0	0	0	0	0	1			
Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit	0	0	0	0	0	0	0	0			
Muu loma-asuntojen ammattimainen tarjoaminen	0	0	0	0	0	0	0	0			
Asuntolat, yömajat, pakolaisten vastaanottokeskukset	0	0	0	0	0	1	0	0			
Muu majoitustoiminta	0	1	0	0	0	0	0	0			
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	1	0	2	2	3	53	0	4	65	37	176
Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	1	0	2	1	2	30	0	2			
Tatuointi ja lävistys	0	0	0	1	1	23	0	0			
Solarium	0	0	0	0	0	0	0	0			
Muu ihon käsittely tai hoito	0	0	0	0	0	0	0	2			
Sosiaalihuollon palvelut, lasten päiväkodit ja vastaavat	0	0	8	1	1	32	0	4	46	50	92
Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti	0	0	7	1	1	31	0	4			
Leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	0	0	1	0	0	1	0	0			
Sosiaalihuollon palvelut, Lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	0	0	2	0	1	1	0	0	4	0	
Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit	0	0	2	0	1	0	0	0			
Ammatilliset perhekodit	0	0	0	0	0	0	0	0			
Muut lastensuojeluyksiköt	0	0	0	0	0	1	0	0			

Suunnitelmalliset tarkastukset kunnittain 2022											
Toimintaluokka ja toimintatyyppi	Akaa	Juupajoki	Kangasala	Orivesi	Pälkäne	Tampere	Urjala	Valkeakoski	Toteutuneet tarkastukset	Tarkastus-suunnitelma	Toteuma %
Sosiaalihuollon palvelut, vanhainkodit ja vastaavat	2	0	3	1	0	11	1	1	19	16	119
Vanhainkoti (laitoshuolto)	1	0	0	0	0	1	0	0			
Vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen)	1	0	3	1	0	10	1	1			
Sosiaalihuollon palvelut, muut sosiaalialan yksiköt	2	0	5	2	0	7	0	0	16	15	107
Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen)	2	0	3	2	0	3	0	0			
Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen)	0	0	1	0	0	2	0	0			
Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt	0	0	0	0	0	2	0	0			
Kehitysvammaisten työ- ja päivätoimintakeskus	0	0	0	0	0	0	0	0			
Aikuisten päivähoito	0	0	0	0	0	0	0	0			
Muut yksiköt	0	0	1	0	0	0	0	0			
Liikunta ja virkistystoiminta, yleiset uimarannat	2	0	8	1	2	14	3	5	35	46	76
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), yli 100 uimaria päivässä	1	0	2	0	2	7	0	2			
Pienet yleiset uimarannat, vähemmän kuin 100 uimaria päivässä	1	0	6	1	0	7	3	3			
Liikunta ja virkistystoiminta, uimahallit, kylpylät ja muut yleiset allastilat	0	0	1	0	1	8	0	2	12	17	71
Yleiset altaat	0	0	1	0	1	8	0	2			

Suunnitelmalliset tarkastukset kunnittain 2022											
Toimintaluokka ja toimintatyyppi	Akaa	Juupajoki	Kangasala	Orivesi	Pälkäne	Tampere	Urkala	Valkeakoski	Toteutuneet tarkastukset	Tarkastus-suunnitelma	Toteuma %
Liikunta ja virkistystoiminta, yleiset saunat	1	0	0	0	0	2	0	1	4	2	200
Saunat	1	0	0	0	0	2	0	1			
Liikunta ja virkistystoiminta, kuntosalit ja liikuntatilat	1	0	4	2	0	20	0	2	29	30	97
Yleinen liikuntatila	1	0	4	2	0	20	0	2			
Yhteensä	21	6	59	18	18	231	8	38	399	342	117
Osuus kunnittain, %	5,3	1,5	14,8	4,5	4,5	57,9	2,0	9,5			

Liite 5. Terveystuojelun painopisteisiin liittyvät toimenpiteet

Toimenpide	Omavalvonnan tuki	Elinympäristöterveyden edistäminen yhteistyö, tavoite	Osallistuvat tiimit	ajankohta (mittari)	Tilanne 12/2022
Palvelusähköpostit + puhelin					
asumisterveys		terveyshaittaepäilyjen selvityspyynnöt + ohjaus ja neuvonta yleisesti	Asuntotiimi	2020–2024 (seurataan määriä 2 kk otannalla)	Noin 370 puhelua/vuosi 2200 sähköpostia/ vuosi
terveydensuojelu	Vastataan toimijoiden kysymyksiin	vastataan kuntalaisten kysymyksiin välitetään sidosryhmien viestejä	Tilatiimi Vesitiimi	2020–2024	
Yhteistyö viranomaisten ja sidosryhmien kanssa					
Kaupungin ohjaava sisäilmaryhmä			Tilatiimi		Mukana alueen kaikissa kunnissa 3 terveydellisten olojen tarkastusten yhteistyöryhmää
Kohdekohtaisiin sisäilmatyöryhmiin osallistuminen	Tuetaan kohteiden omaa toimintaa ongelmien ratkaisussa	Nopeutetaan ongelmien selvittelyä	Tilatiimi	2020–2024 (määrät)	
Vesihuollon kehittäminen	Pohjavesien ja vesistöjen suojelusuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen osallistuminen, vesihuollon kehittäminen		Vesitiimi	2020–2024	Mukana 7 ryhmässä (Kangasalan pohjaveden suojelusuunnitelma, Kirkkojärven suojelusuunnitelma. Tampereen vesiosuuskuntien sekä Tampereen veden toiminta-alueiden päivitys, Akaan vesihuollon kehittämissuunnitelma, HS-veden pohjavesien suojelusuunnitelmat, seudullinen pohjavesitarkkailu Tampere - Ylöjärvi)
Vesilaitosten valvontaohjelmien päivittäminen + tuki	Tehdään yhdessä, lainsäädäntömuutosten päivittäminen toimintaan (juomavesidirektiivi)	Lakisääteinen yhteistyö Riskinarvioinnin jatkuva päivitys	Vesitiimi	2020–2024	Aktiivista: riskinarviointi hyväksytty isojen laitosten osalta/ tavoite että kaikki hyväksytty vuonna 2022
Vesilaitosten tilannekuva	Terveystuojelu ylläpitää alueensa vesihuollon yhteistyöpalaveria, osallistuu ELY:n viranomaispalaveriin		Vesitiimi	2020 →	Vetovastuu säännöllisestä tilannekuvapalaverista, (8 palaveria v. 2022)

Sosiaalitoimen yhteistyö siivottomuustapauksissa koko valvonta-alueella		Tavoitteena tehostaa asunnontarkastusten viranomaisresurssien kohdentamista ja luoda sosiaalitoimen kanssa selkeä käytäntö siivottomuustapausten hoitoon (autetaan asukasta kokonaisvaltaisesti)	Asuntotiimi valvontaeläimlääkärit	kevät 2020→	Järjestetty palaveri TRE sosiaalitoimi 2/2020
Maankäytön suunnittelu ja kaavoitus, poikkeusluvut		Osallistutaan terveyshaittojen arviointiin ja ennaltaehkäisyyn koko toiminta-alueella	Tilatiimi Asuntotiimi	2020–2024	Lausunnot, kaavakokoukset ja oma lausuntopalaveri viikoittain
Ympäristönsuojelu ja rakennusvalvonta	korjauskohteiden luvittaminen, tiedonkulun parantaminen	melu, savu, pöly, rotta ja siivottomuustapausten hoitaminen - yhteistyö ja prosessit kuntoon -->prosessien tehostus	Asuntotiimi Tilatiimi	2020–2024	Sovittu TRE rakennusvalvontapelastuslaitos -yhteistyöpalaverit 4. viikon välein
Varautumiseen liittyvä yhteistyö kaikkien alueen kuntien kanssa	Yhteydet alueen kuntien varautumiseen ja viestintään	Häiriötilannesuunnitelmien ja yhteystietojen jatkuva päivitys KUJA-konseptin hyödyntäminen	Vesitiimi	2020–2024	Häiriötilannesuunnitelman päivitys meneillään, yhdyshenkilöt kuntiin sovittuna ollaan mukana Tampere, Orivesi valmiusryhmissä Valmiusharjoitus LSS21, YMPPI21
Viranomaisten yhteistarkastukset kouluihin ja päiväkoteihin	Tukee kohteiden omaa riskinarviointia	toimialojen välistä yhteistyötä tarkastuksissa edistetään koko alueella	Tilatiimi	2020–2024	TRE toimii (terveydellisten olojen tarkastusryhmä) Akaan ja Urjalan aloitettu v. 2021
Majoitus Airbnb ilmoitustarve	poikkihallinnollinen keskustelu	Todennäköistä että airbnb majoitus (verotus, valvonta, suhde muuhun majoitustoimintaan) tulee keskusteluun		2024	Ohje valmistui v. 2021 yhteistyössä Tampereen rakennusvalvonnan ja pelastuslaitoksen kanssa
Osallistuminen kansallisiin työryhmiin			Tilatiimi Vesitiimi		Terveystieteiden tutkimuskeskuksen maksullisuuden valmistelu Juomavesidirektiivin toimeenpanoa valmistelevat työryhmät 2 kpl VATI kehittämissuunnitelma

					Terveysturvallisuuslain perusmaksuvelvollisuutta koskevan ohjeen valmisteluryhmä
--	--	--	--	--	--

Seminaarit ja koulutustilaisuudet					
Sisäilma-asioihin viestintäsuunnitelma (iltakoulu valtuustolle, blogeja, seminaari)	Tuemme kaupungin sisäilmatyöryhmän sekä kohdekohtaisten ryhmien toimintaa. Yhteistyö Tampereen kaupungin viestintäyksikön kanssa. Viestintäsuunnitelma monipuolisesta tiedottamisesta. Yhteydet muiden kuntien viestintään	paikallisia ja valtakunnallisia puhujia (TTL, STM, Tays), kaikilla mahdollisuus kuunnella (striimaus) Lisätään tietoisuutta työstä, jota tehdään sisäilma-asioissa julkisella sektorilla	tilatiimi Asuntotiimi	2020–2024	Iltakoulu kevät 2020 Artikkeli ja pikku-uutinen asunnontarkastuksista 5/2020 Kirjoitus: Tampereen toimintamalli 2021 alussa Tampereen sisäilma-asiaa teemailta livestream 22.9.21
viranomaisten yhteinen seminaari + ohjemateriaali kauneushoitoloille	selkeytetään viranomaisten roolia ja vaatimuksia toimijoille	Viranomaisyhteistyö Tukes, Avi, Valvira, STUK ja TESU -	Tilatiimi	2020/ 2021	➔ 2022–2023
Vesiosuuskuntakoulutus	tuki riskinarviointiin, häiriötilannesuunnitelmien päivitys juomavesidirektiivin uudistuksen vaikutukset	vesiepidemioiden ehkäiseminen	Vesitiimi	2021 ➔	Vesityökorttikoulutus syyskuu 2023
Ohjausta ja neuvontaa yksityisille päivähoiton järjestäjille	tuetaan pyynnöstä ja järjestetään tilaisuuksia	Epidemioiden ehkäiseminen	Tilatiimi	2020–2024	Annettu ohjeistusta koronaan liittyen
Koulutusta as. osakeyhtiöiden ja vuokratyöyhtiöiden isännöitsijöille	Legionellan torjuntatoimet siivottomuustapausten hoito, yleisesti asumisterveysasioiden selvittämisprosessit	Ennaltaehkäistään legionella-tapauksia Nopeutetaan prosesseja, ohjaus sosiaalitoimeen Tunnetaan pitoisuudet, tehdään tarpeelliset toimenpiteet radon-tietoisuus	Asuntotiimi	syyskuu 2020 Syyskuu 2021	Webinaari 21.10.2020 isännöitsijöille (> 100) yhdessä Pirkanmaan kiinteistöliiton kanssa Viranomaisilta-webinaari 24.11.21.(Pirkanmaan Kiinteistöliitto)

Koulutusta kaupungin isännöitsijöille			Tilatiimi	2021	2021–2024 Järjestetty 4/2021 Tampereella
Pyynnöstä pidettävät ohjaus- ja neuvontatilaisuudet eri toimialoille	Järjestetään tarvittaessa omavalvontaa tukevia toimialakotaisia tilaisuuksia	Toimialan tukeminen edistää elinympäristön terveydensuojelua	kaikki	2020–2024	2020–2024 → Allergia- ja astmayhdistys kevät 2020, tietoa asumisterveydestä
Lausunnot kaavoista sekä rakennus- ja ympäristöluvista		Yhteistyö, terveysvaikutusten arviointi	kaikki	2020–2024	Aktiivista: prosessia terveydensuojelussa kehitetty
Projektit					
Pintapuhtausprojekti (koulut, päiväkodit, kauneushoitolat, liikuntatilat)	tietoa puhtauden tasosta toimijalle, siivouksen merkitys	Tulokset nettijulkaisuun kuntalaisten luettavaksi	Tilatiimi	2020	Pikku-uutinen tehty, esitelty jaostolle projektin tulokset
Radon-tietoisuuden lisääminen	tieto mittaustarpeista sosiaalialan laitoksille	Tunnetaan radon-pitoisuudet ja tehdään tarvittavat toimenpiteet	Tilatiimi	kevät 2020 tai Syksy 2020	Lähetetty radon-mittaus tiedote sos.alan laitoksille 3/2020 yhteinen radon-tiedote rakennusvalvonnan kanssa syksy 2020, 2021
Pienten talousvesiosuuskuntien valvonnan yhtenäistäminen ja ohjaus	ohjaus ja neuvonta riskinarvioinnissa, uudistustarpeen arvioinnissa	ehkäistään vesiepidemioita	Vesitiimi	2023	
Pintapuhtausprojekti sosiaalialanlaitokset	tieto puhtauden tasosta sekä toimijalle, että siivouksesta vastaavalle taholle	Korostetaan hyvän hygienian sekä hyvän siivouksen tason merkitystä. Tuotetaan tietoa sekä toiminnanharjoittajalle, että siivouksesta vastaavalle taholle. Kannustetaan omavalvonnassa pintapuhtauksien seurantaan näytteenoton avulla.	Tilatiimi (SO-tiimi)	2022	

Liite 6. Ympäristöterveydenhuollon verkkoviestintä

Ympäristöterveyden uutiset Tampereen kaupungin nettisivujen ajankohtaisissa 2022:

Elintarvikevalvonta:

12.12.2022

Smoothie paikkoja tarkastettiin

22.12.2022

Elintarvikealan yrityksiä ohjeistetaan varautumaan sähkökatkotilanteeseen

Eläinlääkintähuolto:

30.12.2022

Tampereella todettiin puluissa herkästi tarttuvaa, vain linnuille vaarallista lintuvirusta

Terveydensuojelu:

23.6.2022

Miten lievittää asunnon kuumenemistä ja terveyshaittoja helteillä?

Ympäristöterveyden pikku-uutiset Tampereen kaupungin nettisivuilla 2022:

18.1.2022

Milloin asunnon lyhytaikainen vuokraus on luvanvaraista majoitustoiminta? - tarkista uudesta ohjeesta

10.2.2022

Suojaa siipikarjasi luonnonvaraisilta linnuilta kevätmuuton aikana

15.3.2022

Tallinpitäjä - olethan muistanut rekisteröidä pitopaikkasi?

15.3.2022

Ukrainasta tulleiden lemmikkien terveysriskit on hyvä tiedostaa

18.3.2022

Traces -vientijärjestelmään muutoksia – varaathan aikaa eläimen viennille